

DEVLETİ "YENİDEN YAPILANDIRMAK" MI? "SEVR'İ HORTLATMAK" MI?

Doç.Dr. Yıldırım KOÇ

"Devleti Yeniden Yapılandırma Tasarıları"

Ülkemizde yıllardır tartışılan ve 58. ve 59. Hükümetlerin programlarında yer alan yerel yönetim reformuna ilişkin beş yasa tasarısı-taslağı, sivil toplum örgütleriyle hiçbir ön görüşme ve ortak çalışma yapılmadan, Nisan ayı başlarında ortaya çıktı. Bu tasarılar-taslaqlar şunlardır:

- Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı
- Belediye Kanun Taslağı
- Büyükşehir Kanun Taslağı
- İl Özel İdaresi Kanun Taslağı
- Belediye ve İl Özel İdaresi Gelirleri Kanun Taslağı.

Yerel Yönetim Reformu çerçevesinde sivil toplum örgütleriyle hiçbir ön görüşme ve ortak çalışma yapılmadan hazırlanan tasarılar, özellikle ülkemizin önemli tehditlerle karşı karşıya bulunduğu günlerde Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının ve sosyal devletin korunması açısından sakınca yaratan noktalar şöyle özetlenebilir:

□ Merkezi idarenin görevleri ciddi biçimde kısıtlanmıştır; eğitim ve sağlık başta olmak üzere, birçok görev, yerel yönetimlere devredilmiştir. Merkezi idarenin görevleri yalnızca sıralanıp belirtilenler iken, diğer tüm görevlerin yerel yönetimlere ait olduğu ifade edilmiştir. Taşra teşkilatları kaldırılarak, personeli, malvarlığı ve görevleri il özel idarelerine devredilecek olan bakanlıklar şunlardır: Dışişleri Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Millî Eğitim ve Spor Ba-

kanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Orman ve Çevre Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı.

□ Köy Hizmetleri Gn.Md. kapatılmaktadır. Karayolları Gn.Md., DLH Gn.Md., Afet İşleri Gn.Md., Devlet Su İşleri Gn.Md. ve diğer bazı genel müdürlüklerin ne olacağına ilişkin açık bir düzenleme yoktur. Bu kuruluşlar, bakanlıkların bağlı ve ilgili kuruluşları

listelerinde yer almamaktadır. İl özel idaresinin yetkileri bu genel müdürlüklerin çalışma alanlarını da kapsamaktadır. Bu kuruluşlar da, büyük olasılıkla, tasfiye edilecektir.

□ Yerel yönetimlere, kendi personeli alma yetkisi verilmektedir.

□ Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki vesayet yetkisi kaldırılmaktadır.

□ Yerel yönetimlerin mali kaynakları artırılmakta ve ayrıca kendilerinin vergi alma hakkı tanınmaktadır.

□ Yerel yönetimlerin kendi aralarında bölgesel birlikler kurmaları mümkün kılınmaktadır.

□ İl özel idaresinin başında günümüzde vali varken, öngörülen çok güçlü ve yetkili il özel idaresi yapısında işin başında il özel idaresi meclis başkanı getirilmektedir.

□ Hazineye ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait olup kullanılmayan araziler bedelsiz olarak belediyelere devredilmektedir.

□ Belediyelerin zabıta kuvvetlerinin yetkileri artırılmaktadır; büyükşehir belediyelerinin ve il özel idarelerinin zabıta kuvvetleri kurma izni verilmekte; il özel idarelerine özel güvenlik kuvveti oluşturma hakkı tanınmaktadır.

Tasarıların Olumsuzlukları

Bu düzenlemeler, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısını büyük ölçüde zayıflatacak, 81 eyalet yaratacağı. Etnik kimlik ve siyasal görüşlere göre bölgesel yapılanmalar ortaya çıkacaktır. Yurtdışından bu tasarımı destekleyenler, Sevr'i hortlatmak isteyenlerdir.

Halka sunulan hizmette önemli aksamalar yaşanacak ve özellikle makine-teçhizat alımlarında maliyetler önemli ölçüde artacaktır.

Bu düzenlemeler daha fazla demokrasi anlamına gelmemektedir. Aksine, yerel düzeyde etkili olan çeşitli güçler, istediklerini daha kolayca yerine getirebilecektir.

Bu düzenlemeler, yolsuzlukların ve israfın azalacağı anlamına gelmemektedir. Devlet denetiminin azaltıldığı koşullarda, yolsuzluklarda ve israfa artış söz konusu olabilir.

Bu düzenlemeler, her yörede yalnızca o yörenin insanların işe alınmasına yol açarak, ülkemizin farklı bölgelerindeki insanların başka bölgelerde kamu görevi yaparak daha iyi kaynaşmalarına ve böylece

ulusal bütünleşmenin daha da güçlenmesine engel olacaktır.

Bölgesel eşitsizliklerin azaltılabilmesinin yolu, merkezi idarenin güçlü ve olumlu biçimde müdahaleci olmasından geçmektedir. Önerilen düzenlemelerde, bugüne kadar ihmal edilmiş bölgelerin imkanları daha da daralacak, bölgesel eşitsizlikler artacak, bunun toplumsal ve siyasal sonuçları ise çok olumsuz olacaktır.

Türkiye'de birçok sorun ülke düzeyinde planlama ve bölgesel düzeyde uygulama ile aşılabılır. Yalnızca kendi ili ile sınırlı düşünenlerin sorun çözmesi mümkün değildir.

Tasarıların Halkı Bölücü Sonuçları

Bu tasarıların ülkemizde yeni "kurtarılmış bölgeler" yaratma tehlikesi vardır.

Bu tasarılar, devlet memurlarının ve işçilerinin yaklaşık 1 milyon 200 binini, merkezi devletten almayı ve il özel idarelerine devretmeyi öngörmektedir. Bugün uygulanan devlet memuriyeti sistemi, ülkemizin çeşitli bölgelerinde yaşayan, çeşitli etnik kökenlerden gelen, farklı mezheplerden insanlarımızı kaynaştıran bir uygulamadır. Kamu işçiliğinin de benzer bir etkisi vardır.

Bir öğretmen, sağlık personeli, herhangi bir kamu kurum ve kuruluşundaki memur veya sözleşmeli personel, ülkemizin çeşitli yerlerinde görev yapmaktadır. Merkezi devletin personeli olarak çalışmak, ulusumuzun daha da bütünleşmesine önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu kaynaşma, önyargıların silinmesinde son derece etkilidir. Nasıl askerlik görevi sırasında farklı bölgelerden gençlerimiz arasında tüm yaşam boyu süren dostluklar kuruluyorsa, devlet memuriyeti de aynı görevi yerine getirmektedir.

Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından hazırlanan tasarı ve tasarılar da öngörülen düzenlemeler yapılırsa, bu kaynaşma tamamıyla sona erecek ve, tam tersine, düşmanlıklar başlayacaktır. Türkiye,

12 Eylül öncesinin kurtarılmış bölgelerinin ve düşmanlıkların çok daha yaygın ve acımasız bir biçimine geri dönecektir.

Bu tasarı ve tasarılar yasalaşırsa, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Orman Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı'nun taşra teşkilatları kaldırılacak ve buralarda çalışan memurlar, sözleşmeli personel ve işçiler, il özel idarelerine devredilecektir. Bunun ulusal bütünlük açısından yaratacağı sakıncalar bir örnekle anlatılabilir.

Diyelim siz Tokatlı bir öğretmensiniz ve işsizsiniz. Bugün, işe girmek için Milli Eğitim Bakanlığı'na başvuruyorsunuz. Sizi yeterli bulurlarsa ülkemizin herhangi bir yerine tayin ediyorlar. İşsizsiniz, çünkü sizi yeterli bulmamışlar veya şansınız yaver gitmemiş. Yeniden atama bekliyorsunuz. Milli Eğitim Bakanlığı'nun politikasını değiştirmeniz yok.

Ama diyelim artık öğretmenler her ilin il özel idaresine bağlı olarak çalışıyor. Diğer bir deyişle, artık Tokat ilindeki öğretmenleri Tokat il özel idaresi işe alacak, işten çıkaracak. Siz Tokatlı bir öğretmensiniz ve işsizsiniz. Buna karşılık Tokat'ta Erzurum'lu öğretmenler çalışıyor. Erzurum'lu öğretmenleri işe alan da, sizin yakın akrabalarınızın bulunduğu il özel idaresi. İl özel idaresinin başında da seçimle gelmiş Tokatlı bir kişi var.

Ne yapacaksınız? Veya, siz birşey yapmasanız bile, sizin iş bulmanız için elinden geleni yapan yakınlarınız ne yapacak? Bir biçimde Erzurumlu öğretmeni kaçırabilecekler ve onun yerine sizin işe alınmanızı sağlayacaklar. "Gül gibi Tokatlı işsiz öğretmenlerimiz varken, Allahın Erzurumlu öğretmenin burada ne işi var; gitsin ekmeğini kendi memleketinde arasın" diyecekler. Binbir yolla da bunu başaracaklar. Ve siz, Tokatlı bir öğretmen olarak Tokat'ta işbaşı yapacaksınız.

Peki, ekmeği elinden alınmış, huzuru kaçırılmış Erzurumlu öğ-

retmen ne yapacak? O da dönecek Erzurum'a. Bu kez, Erzurum'da çalışan öğretmenler içinde Erzurumlu olmayanlar rahatsız edilecek, onların huzuru kaçırılacak ve sonunda Erzurumlu öğretmenimize Erzurum'un bir köyünde iş bulacağız.

Ama ondan sonra ne olacak? Bu huzursuzluk bitecek mi? Hayır; tam tersine, taşra teşkilatı kaldırılmış bakanlıklarda bu kavga, suya atılmış taş gibi, dalga dalga yayılacak.

Diyarbakır'da yalnızca Diyarbakırlılar, Gaziantep'te yalnız Gaziantep'li, Sinop'ta yalnız Sinoplular, Edirne'de yalnızca Edirneliler iş bulabilecek.

Bu bölünme de yetmeyecek. Belirli illerde belli bir mezhepten olanlar yoğunlaşacak ve bir kez il özel idaresinde çoğunluğu elde ettiler mi, başka mezhepten olanlara yaşama hakkı tanımayacak.

Belirli illerde belirli bir etnik kökenden gelenler yoğunlaşacak ve bunlar da bir kez il özel idaresinde çoğunluğu elde ettiler mi, başka etnik kökenlerden gelen vatandaşlarımıza yaşama hakkı tanımayacak.

Böyle bir durum, ulusumuz ve ülkemiz açısından bir felakettir. Bu felaketin küçüğünü 12 Eylül öncesinde belirli bölgelerde yaşamıştık. Eğer böyle bir hata yapılırsa, bu kez ülkemizin her bölgesinde yaşarız.

12 Eylül öncesinde birçok insan dış güçlerin provokasyonlarına geldi; dost olması gereken insanlar birbirini düşman belledi. Bugün Dünya Bankası'nın, IMF'nin, OECD'nin, Avrupa Birliği'nin, Avrupa Konseyi'nin ve TÜSİAD'ın istediği biçimde bir kamu yönetimi reformu ve yerel yönetim reformu yapılırsa, aynı hatalar tekrarlanacak, Sevr hortlatılacaktır.

Toplumumuzun tüm kesimleri, ulusal çıkarlarımızın, ulus devletinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının bütünlüğünün ve bağımsızlığının korunması için bu tasarılar karşı açık tavrı almalıdır. ■